JYVÄSKYLÄN SIRIUS RY

TOIMINTAKERTOMUS
1.1.2015 - 31.12.2015

JOHDANTO

Jyväskylän Sirius ry on perustettu 1959. Yhdistyksen tarkoituksena on levittää tähtitieteen tuntemusta ja edistää alan harrastusta Jyväskylän kaupungin ja sen lähikuntien asukkaiden keskuuteen ja olla yhdyssiteenä em. harrastajien välillä.

Yhdistyksen 56. toimintavuosi jatkui aktiivisena edellisvuosien tapaan. Jyväskylän Sirius ry järjesti kuukausittain kaikille avoimia tähtiharrastusiltoja. Talvikaudella tähtinäytöksiä järjestettiin viikoittain yhdistyksen kaikilla tähtitorneilla, joissa myös pääosa havaintotoiminnasta tapahtui. Yhdistyksen toiminnasta ja sen järjestämistä tapahtumista tiedotettiin mm www-sivuilla, Facebookissa ja sähköpostilistailla (sirius-l@ursa.fi).

JÄSENISTÖ

Yhdistyksessä oli 31.12.2015 jäseniä 200 kpl, joissa 12 uutta liittynyttä, 18 vapaajäsentä ja 2 kunniajäsentä. Yhdistyksen kunniajäseniä ovat Kalevi Mattila ja Jalo Ojanperä.

HALLITUS

Hallituksessa vuonna 2015 toimivat puheenjohtaja Marko Back, varapuheenjohtaja Juha Oksa, sihteeri Irma Aroluoma, rahastonhoitaja Arto Oksanen sekä Jorma Mustonen ja Harri Kiiskinen.

Hallitus kokoontui toimintavuotena 11 kertaa. Kokoukset pidettiin hallituksen jäsenten kotona tai Schildtin lukiolla. Kokouksissa käsiteltävä posti tuli taloudenhoitajan kotiin.

TALOUS

Yhdistyksen tärkein tulonlähde olivat jäsenmaksut. Jäsenmaksu oli toimintavuonna 30 € ja liittymismaksu 35 €. Nuorisojäsenten (alle 18v.) jäsenmaksu oli 15€. Yhdistys sai säännöllistä korvausta 200 €/kk Ilmatieteen laitokselta nettiyhteyksistä, joita laitoksen mittalaitteet ja kamerat käyttävät.

Lisäksi yhdistys sai avustusta Jyväskylän kaupungilta 300 € ja Hankasalmen kunnalta 500 €.

Jäsenmaksuilla, avustuksilla ja korvauksilla pystyttiin hoitamaan vakiintunutta toimintaa ja pitämään yhdistyksen tähtitorni ja observatoriot käyttökunnossa. Toiminnan kehittämiseen kuten uusiin laitehankintoihin (esim. tulipallokamera) haettiin avustuksia säätiöiltä, mutta tuloksetta.

Yhdistyksen toiminnantarkastajina toimivat Pertti Poutiainen ja Kauko Saarinen sekä heidän varamiehinään Ilpo Heiskanen ja Pekka Kumpukallio.

KOKOUKSET

Yhdistyksen sääntömääräisiä kokouksia pidettiin vuoden aikana kaksi: kevätkokous 12.3. ja syyskokous 12.11.

TÄHTIHARRASTUSILLAT

Tähtiharrastusillat pidettiin Schildtin lukiolla (Wilhelm Schildtin katu 2). Toimintavuoden teemana oli tähtitiede populaarikulttuurissa. Lisäksi osallistuttiin Valon vuosi 2015-teemaan. Harrastusillat alkoivat klo 18.30 ajankohtaiskatsauksella, jota seurasi teemaluento.

Aiheina olivat:

Tammikuu 8.1./Tähtitiede ja pelit (pj Marko Back) ja Ikkunoita avaruuteen/Teema, 24 osallistujaa
Helmikuu12.2. / Tähtitiede ja elokuvat (toimittaja, kriitikko Marko Ahonen), 28 osallistujaa
Maaliskuu12.3./ Tähtitiede ja musiikki (Timo Loikala) ja lisäksi kevätkokous, 20 osallistujaa
Huhtikuu 9.4./ Kauden havaintoja 7 havaitsijalta, 19 osallistujaa
Syyskuu 10.9./ Valon vuosi ja vuosisadat, prof. Jukka Maalampi, 27 osallistujaa
Lokakuu 8.10./ Valoa kosmoksen pimeydessä, prof. Kimmo Kainulainen ja Hankasalmen etäkäyttöä, 34 osallistujaa
Marraskuu12.11./ Syyskokous ja kauden havaintoja 4 havaitsijalta, 14 osallistujaa
Joulukuu 10.12./ Pikkujouluruokailu ja glögit sekä elokuva Star Wreck, lisäksi tähtikirjojen kirpputori, 23 osallistujaa

JÄSENLEHTI JA JULKAISUTOIMINTA

Jyväskylän Sirius ry:n jäsenlehti Valkoinen Kääpiö ilmestyi toimintavuoden aikana kaksi kertaa. Lehden päätoimittajana oli Eerik Rutanen. Valkoinen Kääpiö lähetettiin kaikille jäsenille, Suomessa toimiville tähtiharrastusyhdistyksille, Jyväskylän maakuntakirjastoon sekä paikalliseen mediaan. Vaihtojulkaisuina saimme jäsenlehtiä muilta yhdistyksiltä.

Loppuvuodesta käynnistettiin vanhojen Valkoisten Kääpiöiden skannaus tarkoituksena viedä ne sähköisinä pdf-versioina yhdistyksen www-sivuille. Skannauksen hoiti kahdeksi kuukaudeksi yhdistykselle saatu työharjoittelija Nana Kelokaski (Jyväskylän kaupungin Töihin!-palvelun kautta).

Jäsenistöltä tulleen idean pohjalta valmistettiin vuodelle 2016 vuosikalenteri, jossa on joka kuukaudelle ajankohtainen Siriuksen jäsenen ottama valokuva. Kalenteria painettiin 80 kpl painos ja sitä myytiin 15€ hintaan sekä lahjoitettiin mm. tähtiharrastusillan esitelmöitsijöille.

OPETUS- JA KURSSITOIMINTA SEKÄ TÄHTINÄYTÖKSET

Yhdistyksen jäsenet kävivät useilla kouluilla pitämässä esitelmiä tähtiharrastuksesta ja avaruuden tutkimisesta. Kouluille jaettiin tietoutta avaruudesta ja tähtitieteen harrastamisesta eri muodoissa.

Rihlaperän, Nyrölän ja Murtoisten tähtitorneissa järjestettiin yleisölle avoimia tähtinäytäntöjä talvikaudella selkeinä tiettyinä iltoina marraskuun alusta maaliskuun loppuun. Rihlaperän näytäntöaika oli sunnuntaisin klo 19-20 ja Murtoisten (Hankasalmi) perjantaisin klo 19-20. Nyrölän tornilla näytökset aloitettiin jo lokakuussa avaruusviikolla ja jatkettiin marraskuusta maaliskuuhun torstaisin klo 19-20. Torneilla oli kävijöitä vieraskirjojen mukaan Nyrölässä 220, Rihlaperällä 110 ja Murtoisissa 150. Osa kävijöistä ei kirjaa itseään vieraskirjaan, joten todelliset kävijämäärät ovat suuremmat. Tähtinäyttäjiä on yhdistyksessä tällä hetkellä 15 kpl.

Yhdistyksen jäsenille järjestettiin laitteiden käyttökoulutusta kaikilla tähtitorneilla. Rihlaperän käyttökoulutukseen 1.11. osallistui 6 henkilöä. Nyrölän laitekoulutuksessa 15.11. oli 10 osallistujaa ja Murtoisten vastaavassa koulutuksessa 29.11. oli myös 10 osallistujaa. Käyttökoulutuksen suorittaneilla jäsenillä on mahdollisuus lunastaa tähtitornin avain.

Tilausnäytännöillä oli edelleen kysyntää ja vain huonot sääolosuhteet rajoittivat tornien aktiivisempaa käyttöä. Mm. syyskauden tähtinäytännöistä toteutui vain muutama, koska sää oli pilvinen.

TÄHTITORNIT JA HAVAINTOTOIMINTA

Yhdistyksen tähtitorni ja kaksi observatoriota olivat avaimenhaltijajäseniemme vapaassa käytössä.

Murtoisten observatoriolla suoritettiin niin visuaalista kuin CCD-kuvaukseen perustuvaa havaintotoimintaa. Auringon radiohavaintoja (Auringon ollessa horisontin yläpuolella) tehtiin 246 päivänä yhteensä 7000 tuntia ja yli 2,5 miljardia mittausta. Hankasalmen observatoriota etäkäytettiin ahkerasti kaikkina selkeinä öinä. AllSky-kamera liitettiin Ilmatieteen laitoksen revontulikamera-sivulle.

Nyrölän observatorilla kävi lukuisia vieraita ja ryhmiä. Jäsenistä noin 20 aktiivia kävi jatkuvasti havainnoimassa ja kuvaamassa Nyrölän tornilla.

Rihlaperän tähtitornissa keskityttiin lähinnä Kuun ja planeettojen havaitsemiseen. Rihlaperän torni toimi edelleen koululaisten ja opiskelijoiden tähtitiedekurssien pääasiallisena havaintopaikkana.

Siriuslaiset havainnoivat ja kiitettävästi ilmoittivat havainnoistaan Taivaanvahtiin. Kaikkiaan noin 240 ilmoitusta tehtiin toimintavuoden aikana. Eniten havaintoja raportoivat Arto Oksanen (90) ja Harri Kiiskinen (82). Muita seuramme aktiivisia tällä saralla olivat Juha Oksa, Juha Solonen, Juha Kinnunen, Eerik Rutanen, Ilpo Liimatainen, Sampsa Lahtinen, Pekka Kumpukallio, Eija Pääkkönen, Mika Aho, Ari Jäsberg, Jouko Piilonen, Heidi Hämäläinen, Juho Huuskonen ja Vesa Lappalainen.

TAPAHTUMAT

Komeetta Lovejoy C/2014Q2 oli nähtävissä Suomen taivaalla tammikuun alusta maaliskuulle. Sirius järjesti näytöksen Nyrölässä iltaisin 15.-25.1. klo 19-20. Kolmena kirkkaana iltana katsojia oli 40.

Osallistuimme kansainväliseen eksoplaneetojen ja tähtien nimikisaan. Tiedotimme Siriuksen ehdokkaista (Päivä/tähti, Aamu ja Ilta/planeetat) mahdollisimman laajalle (LUMA-keskukset, MAOL K-S, koulut, jne.). YouTubessa levisi hyvä Esa Linnan tekemä video meidän ehdokkaista. Valitettavasti tällä kertaa saamamme äänimäärä ei riittänyt 47 Ursae Majoris tähtijärjestelmän nimeämiseksi eo. ehdokkailla.

Auringonpimennys nähtiin Suomessa 20.3. osittaisena. Sirius järjesti näytöksen Harjun tornissa. Nyrölästä tuotiin ”pikku-Meade” paikalle. Lisäksi paikalla oli pari muuta kaukoputkea ja Venusscope. Katselulasit myytiin loppuun hetkessä ja kaikki halukkaat eivät mahtuneet tornin terassille. Katselijoita oli kaikkiaan lähes 500.

Mikkelin tähtipäivät pidettiin 21.-22.3., jonne osallistui kuusi siriuslaista. Arto Oksanen piti luennon, Marko Back esitteli Hankasalmen AllSky:a ja Atte Oksanen esitti diasarjan. Lisäksi Siriukselta oli esillä esittely- yms. materiaalia. Aurinkonäytännössä ollut Meade oli mukana ja Hankasalmen AllSky:n kuvaa näytettiin yleisölle. Muun muassa tallentunut tulipallo herätti runsaasti kiinnostusta. Osallistujia päivillä oli noin 500 ja näytteilleasettajia 6.

Siriuksen jäseniä osallistui Tapio Markkasen luennolle 4.6. kaupunginkirjastossa. Ansiokas luento käsitteli tähtitieteen historiaa. Tilaisuuden yhteydessä haastateltiin Jalo Ojanperää hänen henkilökohtaisesta tähtiharrastuksestaan. Aineisto tulee Markkasen Suomen tähtiharrastuksesta kertovaan kirjaan.

Cygnus-tapahtuma oli tänä vuonna 16.-17.7. Ylöjärvellä Torpan leirikeskuksessa. Meiltä osallistuivat Arto ja Atte Oksanen sekä Markku Nyfelt.

Perseidien katselua järjestettiin Stavangerin aukiolla (Viitaniemessä) 12.-13.8. klo 23-02. Eerik Rutanen ja Marko Back olivat paikalla 13 muun osallistujan kanssa.

Viikolla 40 Jyväskylässä järjestettiin Valon viikko, jonka järjestelyissä yhdistyksemme oli mukana. Erityisesti torstaina 1.10. toteutettu Valon vuosi 2015-seminaari keräsi paljon science-yleisöä mm. kouluista.

Avaruusviikolla 4.-10.10. oli Nyrölässä tähtinäytäntö jokaisena kirkkaana iltana klo 20-21, kävijöitä kaikkiaan 120. Lisäksi torstaina 8.10. oli Murtoisten etäkäyttökoulutus klo 18.00, ajankohtaiskatsaus klo 19.30 ja Kimmo Kainulaisen luento Schildtin lukiolla/Viitaniemi.

SIRIUS MEDIASSA

Marko Back oli YLE-KS ja Radio KS haastateltavana ”pimeistä töistä” eli siis tähtiharrastuksestaan 13.1.2015. Yle Tiede huomioi 16.2.2015 suomalaisten tähtiharrastajien Esko Lyytisen, Markku Nissisen ja Arto Oksasen löytämän taivaalta varsin heikon, mutta selvän pölyvanan. Lisäksi YLE teki jutut Siriuksen nimiehdotuksesta eksoplaneettojen nimeämiskilpailuun (10.8.2015) ja Murtoisissakin havaitusta punaisesta SAR-kaaresta (6.11.2015)

Keskisuomalainen tiedotti 7.1. tähtinäytännöistä ja tähtiharrastusilloista. Markoa Backia haastateltiin 9.1. julkaistuun juttuun talven valoilmiöistä, jotka saattoivat olla salamoita. Komeetasta oli uutinen 13.1. ja siinä yhteydessä oli Erkki Rauhalan ottama kuva. Asteroidin ohitus uutisoitiin 27.1. ja Marko Back oli asiantuntijana. Kirkkaasta tulipallosta uutisoitiin 18.3.2015 niin Keskisuomalaisessa kuin YLE:ssa. Jutussa haastateltiin Arto Oksasta.

Maaliskuun (16.-22.3.) taivastapahtumat olivat esillä mediassa. Alkuviikolla oli erittäin näyttävä revontuliyö, keskiviikkoiltana tulipallo, päiväsaikaan näyttäviä haloja ja perjantaina osittainen auringonpimennys. Aiheista tekivät juttuja ja haastatteluja sekä paikallinen että valtakunnallinen YLE, Radio Kompassi, Radio Keski-Suomi, Keski-Suomen uutiset ja Keskisuomalainen. Haastatteluissa asiantuntijoina olivat Marko Back, Arto Oksanen ja Juha Oksa.

Linkkejä tiedotusvälineiden Siriusta koskeviin juttuihin on koottu yhdistyksen kotisivuille (Sirius Mediassa).

TALKOOT

Tornien kunnostustalkoita pidettiin yhteensä viitenä päivänä. Osallistujia yhteensä 43 henkilöä. Lisäksi laitteita on huollettu vuoden mittaan aina tarpeen vaatiessa.

Tornien kesätalkoissa osallistujia oli Rihlaperällä 7 (12.9.), Nyrölässä 11, 7 ja 10 (18.7., 1.8. ja 29.8.) sekä Murtoisissa 8 (4.7.).

Nyrölässä tehtiin tilojen siivous, jääkaapin sulatus, pihan nurmikon leikkaus ja puskien raivausta. Keittiöosa, räystäät ja muita puuosia maalattiin, rojuja raivattiin ja vietiin kaatopaikalle, varasto siivottiin, varashälytin korjattiin ja AllSky-kamera kunnostettiin. Edelleen siivottiin kirjasto.

Murtoisissa tehtiin kuvun putsaus, oven korjaus, sadeanturin releen korjaus sekä muiden koneiden kunnostusta. Rihlaperällä siivottiin ja korjattiin tietokone.

Näyttäjille kiitokseksi järjestettiin 28.5. keilailu- ja kylpyläilta Laajavuoressa.

LAHJOITUKSIA JA AVUSTUKSIA

Anottuna avustuksena saimme toimintatukea Jyväskylä kaupungilta ja Hankasalmen kunnalta.

Jäsenistöltä saatiin vapaaehtoisia avustuksia.

MERKITTÄVIMMÄT YHTEISTYÖKUMPPANIT

Tähtiharrastusillat pidettiin Schildtin lukion tiloissa (Jyväskylän Koulutuskuntayhtymä/Viitaniemi).

Muita toimintavuoden yhteistyökumppaneita olivat Ursa ry, Jyväskylän kaupunki, Hankasalmen kunta, Ilmatieteen laitos, Aalto-yliopisto, Nagoyan yliopisto sekä paikallinen media (YLE Keski-Suomi, Keskisuomalainen ja Jyväskylän Kaupunkilehti).

Kansainvälistä yhteistyötä oli mm. ESO:n (European Southern Observatory), AAVSO:n (American Assisociation of Star Observers), CBA:n (Center for Backyard Astrophysics) ja VSNET:n (Variable Star Network) kanssa.

Sirius osallistui Suomen ensimmäiseen satelliittihankkeeseen Aalto-1:een tarjoamalla ja varustamalla Murtoisten radioteleskoopin soveltuvaksi Aalto-1 satelliitin datan vastaanottoon.